

VÁROSUNK

GYOMAENDRŐD

A keresztény nemzeti gondolat hírnöke

III. évfolyam 1. szám

1996. január

Tempora mutantur et nos mutabimur in illis
- „változnak az idők, és mi is változunk az idővel.”

Mathias Borbonius 1612.

Isten hozott, Új Esztendő!

Mikor e sorokat írom, az év végi számadás napjait éljük. Búcsúzunk az esztendőtől, annak minden örömetől és bűjától. Az idő gyorsan elmúlik. Van, aki vidáman búcsúzik, s van, aki szomorúan. Hangulatunktól függetlenül az új esztendő beköszöntött, kérielhetetlenül bekopogtatott. Örülünk.

Bízom benne, hogy a legszebb emberi érzések egyike, a reménykedés azért eltölt bennünket.

A reménykedés és a szeretet, melyek a szívében édes testvérek.

Mindannyian várjuk, sőt elvárjuk, - így az év elején - hogy ez az esztendő más legyen, mint az előző volt. Tele vagyunk világmegváltó tervekkel, fogadkozunk, elhatározunk, újrakezdünk, sőt másképpen kezdünk - egyszóval szeretnénk, ha az új esztendőben megváltoznánk.

Legyünk őszinték: azután, ahogy telnek a napok, hetek, hónapok, hogy gyengék voltunk, megint nem sikerült... legyintünk, és hallgatólagosan tudomásul vesszük ezt. Nem mi voltunk a hibások, a körülmények, a barátok, a munkahelyek, a világ...

Milyen szép lenne, ha egyszer - talán most, ebben az évben mégsem minden így történne! Csak rajtunk múlik. Valóban csak rajtunk múlik? Igen. Az előbb azt írtam: remény és szeretet. Legyünk hát reménykedők. 1996, ez a mi esztendőnk lesz! Most, igen most, picivel többet figyeljünk egymásra!

1996. Ez az év rólunk szól! Egész évben szívében és lelkünkben ünnepeljünk! A millicentenárius éve ez.

A hétköznapiakban ugyanúgy fogunk dolgozni, nevetni és sírni, küszködni. És mégsem. Reménykedem, minden nehézségünk ellenére többet törődünk majd egymással is.

Emlékezni fogunk az elmúlt keserves és mégis dicső évszázadokra, arra, hogy miként éltek elődeink és hova jutottunk. Mondjuk ki gondolatban sokszor a gyönyörű szót: Hazám. Te a minénk vagy, s mi a Tiéd. Apáink érted haltak, szívében érted dobog. Egy maroknyi kis nemzet üzeni a világnak, hogy él, élni akar, hogy nem adja fel, mert reménykedik, mert hisz és bízik a jövőben.

Bízunk önmagunkban, és higgyünk a szeretetben, mely összeköthet és a bajban orvosság lehet!

A szeretet mindent legyőz. Szeressük hát ebben az évben jobban egymást! Szeressük a házat, ahol élünk, az utcát, ahol járunk! Mosolyogjunk egymásra! Nyíljanak a virágok és zöldelljen a fű! Szeressük városunkat, szeressük Hazánkat, hiszen mi magyarok vagyunk! Immár 1100 éve élünk itt. Sokat szenvedtünk, sokat könnyeztünk.

Legyen hát ez az öröm éve, a várakozásé, a megértésé, a megbékélésé! Örüljünk hát együtt!

Isten hozott, Új Esztendő! Isten hozott, 1996, te csodás évforduló!

Isten éltesse, drága Magyarország! Boldog Új Esztendőt!

Dr. Frankó Károly
polgármester

In memoriam

„Ha utolér az elűzhetetlen honvágy, fülemben mindig az endrődi harangok istencicséré szép szava kondul, melyre a vallomásos úrangyala három versével felel szívem.

Egyel, az áldott emlékü halottaink nyugalmaért, egyel, hogy szent szülőföldünknek adósi sohase maradjunk, az utolsóval, a harmadikkal, az utánunk jövőkéért, akikben valósuljanak meg álmaink, s épüljön-szépüljön tovább az idők végezetéig Endrődi!”

Tímár Máté

Rózsahegy Kálmán

Endrőd 1873. Okt. 6. - Budapest 1961. Augusztus 27.

I. rész

1871 őszén Endrőd község csapszékét a Pestről érkezett bérlő, Grósz Zsani néni igyekezett birakba venni. Az őszi vendégmarasztaló sárban elakadt a fuvar, fele útján Mezőtúr és Endrőd között.

A falu leggazdagabb embere, Szép Uhrin József segített az érkezőnek célba jutni. Szívesen tette, annál is inkább, mert a kocsin egy gyönyörű, 15 év

körüli lány is volt, a „kis Zsani”.

A gazda ugyan nős volt. Szülei kívánságára vezette oltár elé Ragyás-Hunya Ilonát, kinek arcán a fekete himlő soha el nem múló rücsköket hagyott, s paralízist bicegése örökre feledhetlenné tette. De előlegként 40 kh. ugari földet kapott hozományul. Így együtt maradtak, mert „amit Isten összeköt, azt ember soha szét ne oldja!”

Vizont a „rongyos” kocsmából varázslatos gyorsan „dalos” kocsmá lett. Uhrin Jóska oda járt, s abból divat lett, mert a „kisasszony” jó „cégérnek” bizonyult. Sürgött, forgott, mosolygott, dalolt, kedves volt mindenkihez, különösen Szép-Uhrin Jóskaéhoz.

A kedvességének egy gyönyörű fiúcska lett a gyümölcse. Volt min rágódni a falunak. S még nem is szégyelli az apa, amit tett. Ilona asszony ebbe is beletörődött. Később Kálmánka sűrűn elszökött az apai házból. Hisz ott annyi érdekesség volt: kotlós sok csibével, verekedő kakasok, nagyhangú és rekedt kacsák, sárga és fehér tollú libák, pöffeszkedő pulykanép, játékos cicák, kedveskedő kutyák, turkáló malacok, bárányok, tehén bocsitól,

lovak, amikre fel is ülhetett.

Hogy nagyobbacska lett, lépten-nyomon elszökött „Ilona mamához.”

A tanulást is Endrődön kezdte. Tanítója, kántor is, szenvedélyes vadász is volt. Olykor ráúnt az „okításra” s három-négy hajtóval, kik közt Kálmánka is ott volt, talpa alá vette a határt. Itt csírázott ki a fiúcskában a vadászszeszvedély.

Aztán egy vándorszínész csapat jelent meg a faluban. Mivel kevés volt a színész, műkedvelőket is szívesen fogadtak maguk közé. Zsani is közéjük vegyült, s beugró léteire közönségsikert aratott.

„Rózenberg direktor” felesége hamarosan meghalt, s az özvegy hamarosan visszajött Zsaniért, s feleségként magáival vitte. Ebből a házasságból egy fiú és egy lány született. Kálmán féltestvérei.

Az Endrődről való távozással Kálmán diáksága véget is ért. Ettől kezdve anyja tanította tudományokra, meg az életre.

„Faluról-falura jártunk, - szép időben, rossz időben, hol szerkéren, hol gyalog, fagyban, hóban, sárban, hordókra épített színpadon, kocsiszínpadon, kocsma ivójában, nagy nélkülözések között, de rendíthetetlen hittel hintettük a magyar szót. A színészetnek minden lépcsőjét megjárta: Játsoztam, színpadot árultam, összeszedtem a kellékeket, székelt, padot, lócat cipeltem, lámpát pucoltam, színpadot söpörtem, és sokat, nagyon sokat koplaltam, és nagyon keveset aludtam.” - írja visszaemlékezéseiben.

Sorsdöntő esemény volt a Visegrádon való szereplése. Csiky Gergely a Színi Akadémia igazgatója végignézte Tóth Ede Toloncában főszerepet alakító 16 éves fiút. „Utána Csiky azt mondta édesanyámnak: - Ténsasszony, kár volna ezért a gyerekéért, ha elkallódná, írassa be őszre a Színi Akadémiára!” Úgy lett.

Főleg a népszínművek álltak közel a szívéhez. A klasszikusok előadása kemény feladat volt. Nem kevés szorgalom, erőfeszítés, akaraterő kellett, és sok másról való lemondás, mire országos hírnévre tett szert.

1893. március 31-én szerzett diplomát.

Az Akadémián ébredt az a nagy szerelem, mely Ligeti Juliskához fűzte. Szent igaz, hogy nagyon összeillő pár voltak. Ezt a színházi közönség is észrevette, és valósággal szurkolt, hogy összekerüljenek.

Több színigazgató is szerette volna szerződtetni a fiatal színészt. Még Pestről is akadtak. „Debrecent választottam, ellenállhatatlan vágyat éreztem, hogy ismét visszakerüljek vidékre.”

Aztán Kolozsvár, Marosvásárhely, Nagyvárad. A sors Csathó Kálmán mellé sodorta, aki végigkísérte életét és művészetét. Ekkor már országos hírnév övezte. Csodálatos alakítások sora következett a népszínművekben.

Így kötődött barátsága Gárdonyival, Móriczsal, Herceg Ferenccel, Mikszáthtal, Dankó Pistával...

Aztán következett Pest, a MAGYAR SZÍNHÁZ, majd a minden színész álma, csúcsa, a NEMZETI. A kirobbanó új sikereket egy súlyos betegség csaknem végleg megszakította. A másik megpróbáltatás: Szigeti Juliskával történt szakítása. Kálmán házassági ajánlatát a lány szívesen fogadta, de volt kikötése a férjfelőlnek: „... van egy kérésem: hagyd ott a színpadot! Én nem akarom, hogy a feleségem színésznő legyen... mert nem bírnám ki, hogy magát - csak játékból is - megöleljék a színpadon... Megőrülnék a féltékenységtől.” Juliska a színpadot választotta.

1903 októberében Rózsahegy feleségül vette Hevesi Angelát, kit élete végéig „DRÁGT”-nak becézett. Négy gyermekük született: Laci, Marica, a pici korában elhunyt Anikó, és Zsuzsa.

MÁRTON GÁBOR

Következő számunkban folytatjuk.

* HÍREK, KÖZLEMÉNYEK * HÍREK, KÖZLEMÉNYEK * HÍREK *

A Kereszténydemokrata Néppárt Gyomaendrődi Szervezete december 17-én a Katolikus Általános Iskolában rendezte meg hagyományos karácsonyi ünnepségét, ahol az iskola tanulói mutattak be pásztorjátékot, amelyet a jelenlévők nagy tetszéssel fogadtak.

Majd az asztalokhoz ültek a meghívott vendégekkel együtt a párt tagjai. Vaszkó András köszöntő szavai után Iványi Mária mondta el költeményét, majd Gyuricza Bernadett gitárszólójával szórakoztatta az egybegyűlteket, akik karácsonyi énekekkel tették még emlékezetesebbé az estét.

Ugyancsak a sokéves hagyományoknak megfelelően a KDNP tagjai ajándékokkal keresték fel Gyomaendrődön az idősek otthonait. Ez évben több mint 100 szeretetsomagot osztottak szét az idősek között.

Ebben az évben is minden gyomaendrődi általános iskola karácsonyfát kapott ajándékba a KDNP helyi szervezetétől, hogy ezzel is enyhítsünk az iskolák anyagi gondjain, s hogy széppé tehessük az iskolai karácsonyi ünnepeket.

* * *

Gergely Ágnes és Polányi Éva estje a gyomai művelődési központban 1996. január 25-én

A rendkívül értékesnek ígérkező irodalmi esten Gergely Ágnes költő verseit és prózáit jeleníti majd meg Polányi Éva előadóművész. Mielőtt a mű elhangozna, az író nő elmondja majd nekünk azokat a legfontosabb információkat, amelyek a mű kiteljesedéséhez, a tartalmi és formai értékek teljes befogadásához szükségesek. Ettől válik a már általánossá vált vers konkréttá, egyszerűvé, megismételhetetlenné. Aki emlékszik a hasonló menetű endrődi estre, az tudja, hogy olyan élményt kapott, amit csak a legkritikább alkalmakkor él át az ember.

Tisztelettel várunk minden érdeklődőt.

* * *

Iparos és kereskedő családok jelentkezzenek!

A Honismereti Egyesület tisztelettel kéri a lakosságot, hogy azok

az iparos és kereskedő családok, akik több nemzedéken keresztül ugyanazzal a szakmával foglalkoztak, jelentkezzenek az endrődi könyvtárban. Az egyesület most Endrőd iparának és kereskedelmének történetén dolgozik, és nem szeretnénk, ha jelentős dinasztiák kimaradnának. Üzletekről, iparos műhelyekről, az Ipartestületről is várunk fényképeket.

* * *

Gratulálunk, Csaba!

„Gyuricza Csaba az agrártudományok terén elért kimagasló tudományos diákköri eredményei, valamint a Gödöllői Agrártudományi Egyetemen kifejtett példamutató tanulmányi előmenetele alapján elnyerte az Országos Tudományos Diákköri Tanács PRO SCIENTIA aranyérmét...”

A fenti szövegű oklevelet, egy aranyozott kitűzöt és a tudományok géniusát ábrázoló aranyérmét nyújtották át Gyuricza Csaba gyomaendrődi végzős egyetemistának a Magyar Tudományos Akadémia dísztermében 1995. december 6-án.

A Pro Scientia díjra 2600 dolgozatot adtak be, és mindössze 45 fiatal kapta meg az egész országból a díjat, köztük Gyuricza Csaba.

Nyilvánvaló, hogy a magas kitüntetést igen komoly munkára és kiváló teljesítményekre alapozták. Csabánál az alábbiak fémjelzik ezt a folyamatot:

- nyelvismeret: német (felsőfok)
- középiskolai tanulmányi versenyek: országos IV. és II. hely.
- ösztöndíjak, tanulmányutak: Stuttgart, Bécs, Bem.
- konferenciák: Gödöllő 1994 (poszter), Budapest (előadás), Gödöllő 1995 (poszter), Mezőtúr (előadás).

- publikációk: eddig két munkája jelent meg nyomtatásban, téma: talajművelés.

Olvasóink nevében is további sikereket kívánunk, kedves Gyuricza Csaba! Azért is, hogy a Te személyes életpályád tartalmas legyen, és azért is, mert a Te - a ti sikereitektől, emberi tartásotoktól függ nagyrészt az egész ország jövője, sorsa. Drukkolunk Nektek Fiatalok!

SPORT

Az Endrődi Barátság SE második csapata, a SZIKRA, 11 mérkőzéssel november 5-én befejezte az őszi idényt. Eredményes szezont zártak. Hat alkalommal győztek, három mérkőzésük végződött döntetlenül, és csak két vereséget gyűjtöttek be. (Vidéken Bucsától 3:2-re, itthon Kétsopronytól 4:2-re kaptak ki.)

A tabellán harmadik helyen vannak. Ez jó egy újonc számára. A gólaránnyal sincs gond. 34-et lőttek és csak 12-t kaptak.

21 bajnoki pontot sikerült összeszedni. Tehát:

3. Gyomaendrőd (SZIKRA) 11
6 3 2 34:12 21

A csapattal kapcsolatban a vezetőség elvárása az, hogy előiskolája legyen a nagy csapatnak, hogy bármikor, ha szükség (sérülés, letiltás, cserelékenység) adódik, teljes értékű játékossl pótolhassák a kiváltat.

Ezt az elvárást azonban a vezetők nem látják kialakulni. Többet várnak a SZIKRA kerettől felkészülésben, edzésben, hozzáállásban, teljesítményben.

A bajnoki évet mindenesetre végigjátsszák. S akkor döntenek, hogy érdemes-e, és tudja-e vállalni az egyesület azt a jelentős anyagi terhet, amivel a versenyztetés jár.

Továbbra is jó teljesítményeket eredményes szereplést kívánunk.

MÁRTON GÁBOR

Katolikus krónika

januári ünnepeink:

- január 1. hétfő Újév, Szűz Mária Isten Anyja, és a béke világnapja
 január 7. vasárnap Vízkereszt
 január 18. csütörtök Árpád-házi Szent Margit
 január 25. csütörtök Szent Pál apostol megtérése

Miserend az endrődi templomban:

január 1. hétfő, újév: reggel 8-kor, délelőtt 10-kor
 vasárnapokon: reggel 8-kor, és este 5-kor
 a Katolikus Iskola kápolnájában: minden hónap 2. és 4. vasárnapján, délelőtt fél 12-kor.

***

„Új esztendőben, új szívekkel”

Valljuk be őszintén, hogy nem kis aggodalommal és félelemmel lépünk át az új esztendő küszöbét. Félünk az új esztendőből... ez a félelem elsősorban anyagi természetű. A vágató infláció, az átlagember életszínvonalának zuhanása, miközben az ország új urai félelmetes módon gazdagodnak, a szociális támogatások megnyirbálása, vagy teljes megszüntetése, a világon szinte egyedülálló adósarc, a korrupció, az ország (vég?)kiárusítása. Szakértelemet ígértek. Valóban, nagy szakértelemmel megy az egészségügy, az oktatás, a kultúra, és minden de minden felmorzsolása, elpusztítása.

Engedtesék meg, hogy én még sötétebb képet fessek. Ennél sokkal de sokkal nagyobb bajaink is vannak! A gazdasági bajokból van kilábalás! A gazdasági problémák megoldhatók! Emlékezzünk... a II. világháború után is milyen gyorsan talpra állt az ország, és Európa. Világválságok söpörtek végig a világon, többször is, de ezek mind megoldódtak. Nem is kellett hozzá hosszú idő.

Nálunk ennél nagyobb bajok vannak! Pusztulunk!

Haldoklik a Nemzet, fizikailag, szellemileg, erkölcsileg, hitében egyaránt.

Közvetlen környezetemben is tapasztalom a rendkívül szomorú statisztikát... Évek óta jóval több a temetés, mint a keresztelés, esküvő. Ez nem azért van, mert manapság ismét „nem divat” kereszteltetni, hanem azért, mert sajnos, kevés a születés. Fogynak a település lélekszáma. Amikor iskolába jártam, még azt tanultam, hogy Endrőd lélekszáma 10.000. Ma az endrődi városrész lakosainak száma 5.000 körül mozog, de ez is eléggé elöregedve. Sok az elad(hat)atlan üres ház. Ez nemcsak nálunk van így. Sajnos, országos jelenség, hogy a vidéki falvak, kisvárosok pusztulásnak indultak. Nagyobb városok lakói ma még ezt nem érzékelik. Az országos statisztikát nézve ma már évente kb. 50.000 (!) fővel csökken az ország lakosságának a száma. Ez azt jelenti, hogy évente egy teljes vidéki város pusztul el!!

A pusztulás másik, félelmetes és szomorú oldala az, ami számokkal nem is mérhető. A minőségi, vagy ha úgy tetszik, erkölcsi hanyatlás, pusztulás. A pedagógusok a megmondható, hogy mennyi az ún. hátrányos helyzetű gyerek. (számuk évek óta növekszik) Alkoholista szülők, gyermekét egyedül nevelő szülő (vagy nagyszülő). Azokban a családokban van sokszor több gyermek, ahol talán az egy is sok. Növekszik azon gyerekek száma is, akik iskolás korba érve már többször is cseréltek apukát vagy anyukát... Már kicsi korban olyan rossz élményekkel „gazdagodnak” a gyerekek, melyek egy életen át elkísérik, és meghatározzák felnőtt korukat, jövőjüket. Egyre több a hatéves korban is még iskolaéretlen gyermek, vagy kiegészítő iskolára szoruló számaránya.

Szomorú az alkoholizmus, a drogfogyasztás, a bűnözés terjedése. Csak a legutóbbiakra gondolva: levágott fejű gyerek, kidobott és megfagyott csecsemő (pont egy karácsonyfának is alkalmas fa alatt!), gyilkosságok, betörések, lopások, rablások. Élettársi és gyakran változó kapcsolatok. Főbb útvonalaikat a bibliai Mária Magdolna mai kollégái díszítik. Hol hamisított borral, paprikával, hol pedig szennyezett mákkal mérgezik egymást az emberek, felelőtlenül.

Míg az igazi kultúrára egyre kevesebbet költünk (ez nem pusztán pénz, hanem igény kérdése) is, addig a silány szórakoztatóipar ontja,

és zúdítja ránk a nem éppen jóra-szépére nevelő termékeit. Az öldöklő terminátorokon és nindzsákon felnövekvő ifjúság megfélemledik Fekete Istvánról, Arany Jánosról, Munkácsiról, vagy Kodályról. A nemzetet haldoklik a magyar kultúra, a magyar gondolkodás, de még a magyar ipar is (gondoljunk csak az egész nap visító, süvöltő vagy nyafogó, kimondhatatlan nevű termékeket hirdető reklámokra).

Falvaink, városaink, útjaink kopottak, lepusztultak, piszkosok, rendetlenek. Ha még valaki arra vetemedne, hogy fát, virágot ültet, egyből a közvagyon pazarlásával vádolják őket, vagy egyszerűen kitörlik, kikapossák, ellopják az ültetett fákat. Ne legyen.

A nemzetpusztulás vízióját már Vörösmarty is megénekelte a múlt században:

„S a sírt, hol nemzet sülyyed el,
 Népek veszik körül,
 S az ember millióinak
 Szemében gyászkonny ül.”

Sorolhatnám még bánatomat... Kossuth szavait idézem:

„Eltiport nemzet újjászületik, de öngyilkos nemzetre nincs feltámadás.”

Vessünk véget már ennek az önpusztításnak! Vessünk véget már az egymás testi-leiki gyötülésnek!

„Új esztendőben, új szívekkel”

Az idén ünnepeljük honfoglalásunk 1100. éves évfordulóját.

Legyen ez alkalom a nemzeti, lelki és keresztény újjászületésre, megújulásra és feltámadásra, Istenre, egymásra és önmagunkra való rátalálásra. 1100 éves történelmünk nagyon gazdag! Sok jeles és híres embert adott e nép a világnak, Európának. Nagy királyokat, politikusokat, írókat, költőket, zeneszerzőket, felfedezőket, feltalálókat, és szenteket termelt e föld. Merítsünk erőt, példát, hitet a múltból a mán keresztül a holnaphoz.

Legyen erőnk, és találjunk időt, hogy rendbe tegyük magunkat és környezetünket! Legyen erőnk abbahagyni a káros és pusztító élvezeteket! Törődjünk többet egymással! Ássuk el már végre a csatabárdokat! Ne a nemzetpusztítók, hanem az építők, a jobbat-szebbet tenni-akarók mögé sorakozzunk fel tevékenyen! Fedezzük fel ismét a magyar kultúrát! Élesszük fel a magyar hagyományokat! Tudjunk nemet mondani a silány filmekre, könyvekre és zenére!

Segítsük, és becsüljük meg a gyermekeket nevelő családokat! Tiszteljük azokat, akik másokért dolgoznak! Házastársak, csaiádok! Tartsatok ki egymás mellett egy életen át, akkor is ha nehéz, akkor is, ha sokszor meg kell bocsátani egymásnak. Kevéske pénztekért ne alkoholt vegyetek! Szeressétek egymást, gyermekeiteket, szüleiteket!
 „Új esztendőben, új szívekkel”

1100 éven át a keresztény hit tett bennünket európaivá, adott erőt küzdelmeinkben, éltetett, táplált, tette kultúránkat szebbé, értékesebbé, szabályozta az emberek közötti kapcsolatot, és utat nyitott Isten és az üdvösség felé.

Egyetlen diktatúra sem tűrte a kereszténységet. Tudták jól, hogy egy nemzetet akkor lehet leigázni, megtörni és elpusztítani, ha elveszítjük nyelvét, kultúráját és hitét. Sokszor megpróbálták már. Az elmúlt évtizedek is mutatják ennek a mai fonnyadó gyümölcsét.

Ma sokan ismét bibliát, imakönyvet, fészületet vesznek. Felnőtt korban tanulnak meg (talán a gyerek hittan- vagy imakönyvből) imádkozni. Ma még sokan talán kissé értetlenül, csak hátul mernek a templomban megállni... Nagy-nagy tiszteletet érdemelnek ezek a kereső emberek, akik mernek, és tudnak az árral szemben is úszni, akik mernek arra vállalkozni, hogy másként is lehet élni és gondolkodni.

„Még jöni kell, még jöni fog
 Egy jobb kor, mely után
 Buzgó imádság epedez
 Százszerejek ajakán.”

Az 1995-ös esztendő végén, az új esztendő kezdetén megköszönöm mindazok munkáját, küzdelmét, hitét és szeretetét, akik - a bajok - ellenére is - mertek, tudtak és akartak cselekedni, akik a Nemzetért, az Egyházért, a Városért, az Emberekért tettek valamit.

„Új esztendőben, új szívekkel” készüljünk Isten segítségével ideai szép ünnepünkre, és az elkövetkezendő új évezredre.

Iványi László
 plébános

Szerkesztőségünk minden kedves Olvasójának szerencsés, boldog Új Esztendőt kíván

Fejezetek a régmúlt időkből

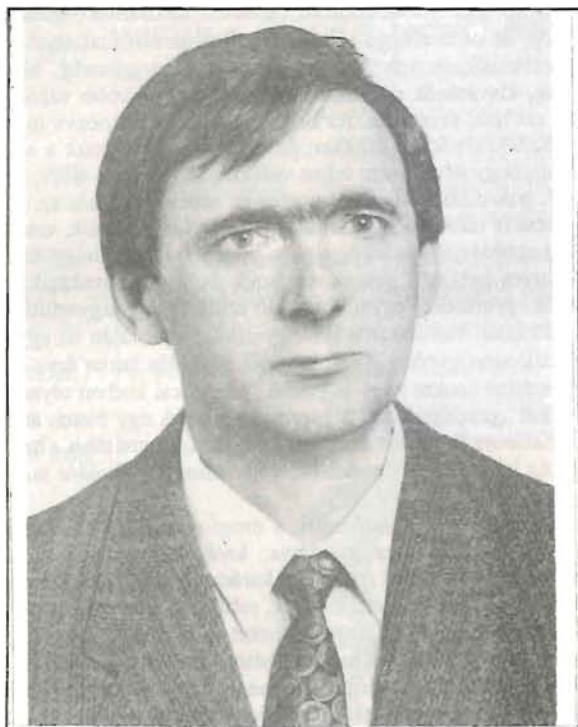
Kedves Olvasóink!

Mielőtt új sorozatunkat az Önök szíves figyelmébe ajánljuk, bemutatjuk annak szerzőjét, Tímár Antal tanár urat, aki 1953-ban Endrődön született. Gyermekkorát Hunyán töltötte, szülei most is ott élnek. 1981-ben a szegedi Juhász Gyula Tanárképző Főiskolán szerzett történelem-orsz szakos általános iskolai tanári, majd 1986-ban a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemen történelem szakos középiskolai tanári diplomát.

Jelenleg a tiszaföldvári Hajnóczy József Gimnázium és Humán Szakközépiskolában tanít történelmet, orosz és latin nyelvet.

1993-95 között részt vett az Eötvös Lóránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kara és a Magyar Történelmi Társulat szervezésében a történelem tanárok intenzív (posztgraduális) továbbképzésén. Endrőddel kapcsolatos kutatásait e továbbképzés záró dolgozataként összegezte. Dolgozatát az Eötvös Lóránd Tudományegyetemen védte meg 1995. októberében.

A most induló sorozatunk anyagát eddigi kutatásai alapján állította össze, melyet tiszta szívvel ajánlunk Olvasóink figyelmébe.

I. ENDRŐD TÖRTÉNETE A XV-XVII. SZÁZADBAN

Endrőd a középkori Békés vármegye északnyugati részén, a Hármaskörös bal partján épült. Alapításának pontos éve nem ismeretes. Az első hiteles adat, amelyben említik a nevét, egy 1416-ban a váradi káptalan

által kiadott oklevél. Nevét a középkori helynévadás szokásainak megfelelően valószínűleg egy Endre nevű birtokosról kapta, innen a XV. századi név: E N D R É D. Ugyancsak

Endrőd néven említi az egri káptalan által 1425. május 3-án kiadott oklevél is. Az endrődi nemesek határukat védvén, perbe keveredtek a szomszédos Gyoma földesuraival, a Neczpályakkal és az iktári Bethlen családdal. Ezért parancsolta meg Zsigmond király -1387-1437- az egykori káptalannak, hogy küldje ki megbízottját, akinek jelenlétében a királyi emberek járják meg a Neczpályokkal és iktári Bethlenekkel Gyoma nevű birtokát. Az oklevél pontosan leírja a pernek véget vető határjárását. A határjáráskor a ma is létező Keselyűshalomtól (Keselosshalom) a Körösig (Kewros) hat határhalmot emeltek, majd a Körösön átkelve a folyó partján, továbbá a Hosszú-tó (Hossuwtho), más néven Szele (Zele) nevű halastó mellett „...az Endrőd és Keresztúr-i nemesek földjeit elhatárolták.” (t.i. a gyomaiak földjétől) Az egri káptalan másik, 1425. május 15-én kelt oklevele tanúsítja a per lezárását. Ez az oklevél azért is

érdekes, mert név szerint említi az endrődi nemes családokat: Harasztos (Harasztus), Haranghy (harangy), Nemes, Kövér (Kewer), Farkas, Kereky, Keresztzégi (Keresthzigy), Vasa, Köre (Kerew),

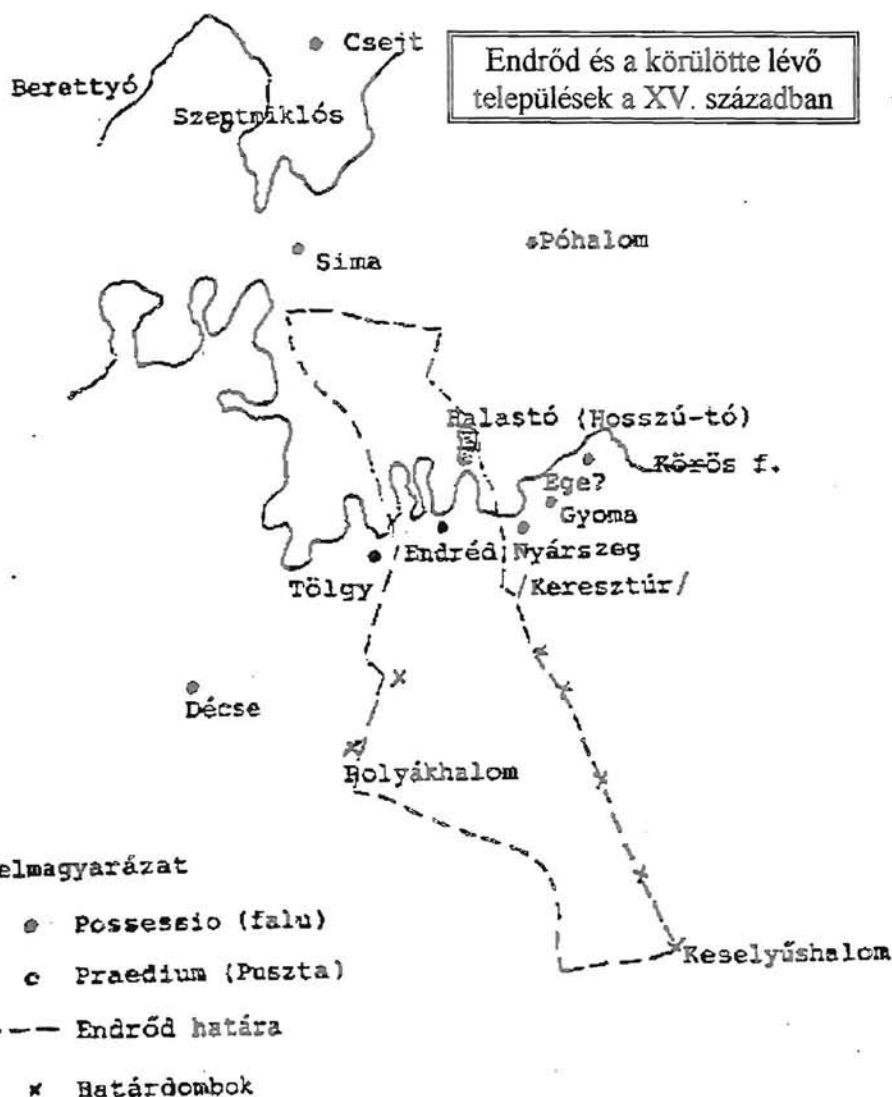
Kis. A XV. századi oklevelek még Endrőd-i (Endrődi) előnévvel illetik Balassa, Bereckfy és Both családokat is. Nem véletlen tehát, hogy a források, mint jelentékeny nemes községet említik a középkori Endrődöt. Értékes bizonyíték a község „nemes” voltára egy 1625-ben keltezett oklevél, amelyben Pálffy György Bethlen Gábor erdélyi fejedelem udvara előtt nemességének igazolása végett - nemesi oklevél hiányában - endrődi származására hivatkozott, s a fejedelem udvara ezt el is fogadta, mert „...omnes incolae civitatis Endrőd, qua tales, aedem gaudent praerogativa.” (Endrőd minden lakosai, mint ilyenek, nemesi előjogoknak örvendeznek.)

A XV. században a községnek jóval kisebb határa volt, mint a XVIII. századi újratelepülés után. A Körösönél nem érintkezett közvetlenül Gyoma határával, hanem köztük volt a már említett Keresztúr (más néven Nyárszeg) falucska. Északon Sima, nyugaton pedig Tölgy falvak határolták. Délnyugaton pedig a XV. századi Békés vármegye egyik legnépesebb települése, Décse volt szomszédja, míg délen valószínűleg Kondoros. (Ez utóbbi csak valószínűsíthető, mert nincs olyan XV. sz.-i forrás, amely leírja a közös határt Kondorossal.)

Átlépvén a XVI. századba, továbbra is csak birtokviszonyokra utaló okleveleket találunk Endrődre vonatkozóan, illetve az endrődi nemesek „közéleti” szereplésére figyelhetünk fel a forrásokban. Az endrődi nemesek jelen vannak, mint királyi emberek, különböző birtokpereknél, találkozhattunk velük szolgabírákként, de alispánként is. Új nemesi családnevek tűnnek fel a XVI. századi forrásokban: Eszes, Bernóthy, Zalai, Dienes, Veres.

Bár sem a XV., sem a XVI. századi magyar történelemben nem találkozunk Endrőd nevével, mint országos vagy akár megyei jelentőségű esemény színhelyével, mindenképpen meg kell említenem az 1514-es parasztháború eseményei közül azokat, amelyek esetleg kapcsolódhattak Endrődhez is. A Dózsa György által vezetett sereg Pestről vonultában megállt Nagytúron (Mezőtúr). Itt csatlakozott a sereghez Túrkevei Ambrus dévaványai pap. Nagytúrról tovább vonulván Egénél keltek át a Körösön, majd megérkeztek Békésre. Mivel minden Endrőd környéki jelentősebb településről szólnak a források, feltételezhető, hogy az endrődiek is valamilyen módon az események sodrásába kerültek.

TÍMÁR ANTAL

Az önkormányzati munkáról

A szokásoknak megfelelően a polgármesteri beszámolóval vette kezdetét a nov. 30-iki testületi ülés.

A Polgármester úr többek között elmondta, hogy a Népjóléti Minisztérium tervezi a fogorvosi ellátás módosítását, ingyenessé vagy nagy mértékben támogatottá téve a szuvas fogak rendbetételét.

Beszámolt a Tele Coop Kábel TV társaság lakossági fórumán tapasztaltakról, miszerint csekély az érdeklődés, és a hálózatépítés nem halad.

A két új iskola közelében lévő kialakítandó parkban tervezett szoborról is folytatott tárgyalásokat.

A jó minőségű ivóvízről

A napirend talán legfontosabbikával kezdődött az érdeemi munka. Ismeretes a lakosság előtt, hogy a képviselő-testület kiemelten kezeli a város ivóvíz problémáját. A november 29-iki egyeztető tárgyaláson városunk részéről Dr. Frankó Károly által vezetett delegáció találkozott a Megyeháza, az ÁNTSZ és a Környezetvédelmi Felügyelőség, valamint a Békés megyei Vízművek Rt képviselőivel.

1. Az érintettek mind egyetértettek azzal, hogy a városi ivóvíz minőségének javítását megyn belül meg kell oldani.

Ennek szellemében határozott a testület, hogy a város ivóvíz minőségének javítása érdekében 1997-re beruházási pályázatot nyújt be.

A víz- és csatornadíj felemeléséről

Szintén a vízzel foglalkozott a testület egy későbbi napirend tárgyalásánál, mikor a víz- és csatornadíj megállapítása volt a téma. Több képviselő nem értett egyet a díj emelésével. Szót kért Hosszú Szilárd úr, a Békésmegyei Vízmű Rt vezérigazgatója, aki elmondta, hogy személyesen kérte az ÁNTSZ vezérigazgatóját, hogy rendelje el a 0-3 éves korú gyermekek és terhes anyák zacskós ivóvízzel való ellátását. Elmondta, hogy Társaságuk 5 stratégiai beruházást tart fontosnak, melyek között szerepel Gyomaendrőd ivóvíz-beruházása is.

A víz- és csatornadíj emelésének rendeltetését a testület levette a napirendről, megbízva a Polgármestert, hogy kössön szerződést a Vízmű Rt-vel, miszerint a szolgáltatások díjának emeléséből származó bevétellel támogassa a beruházást.

Lesz-e részönkormányzat a gyomai városrészben?

Valószínű, hogy a polgármester tavasszal tett ajánlatába kapaszkodott a Szülőföld Baráti Kör 200 aláírással támogatott beadványa, melyben kérték a gyomai városrészen településrészi-önkormányzat létrehozását. A településrészi önkormányzatok létrehozásával kapcsolatban több vélemény is elhangzott.

Dávid István képviselő szerint ez a gondolat nem az igazságot, hanem a felfordulást képviseli.

Dr. Kovács Béla képviselő hangsúlyozta, hogy ez a testület egységes Gyomaendrődre esküdt fel.

Katona Lajos véleménye szerint többlet költséget és többlet munkát jelentene a működtetés.

Dr. Szendrei Éva képviselő szerint a részönkormányzat meghatározott hatásköröket megkaphatna. A testület hatásköre a részönkormányzat felállítását és az ezzel kapcsolatos beadványt - a képviselő véleménye szerint - nem helyes pusztán formai okok miatt elutasítani.

A képviselő-testület végül egy módosított határozati javaslatot fogadott el. Mivel a gyomai településen élők kérték, ezért a testület megvizsgálja az ott felállítandó részönkormányzat kialakításának lehetőségét.

Rózsahelyi Kálmán

(születésének 110. évfordulójára)

Selyem utcai kocsmaháztól
hosszú az út Farkasrétig.
A dicsőség Jákob-létráját
becsülettel lépdested végig.

Mezítlábos endrői gyerek
futkostál a falu porában.
Gyűjtötte a szó ízét, színét,
hogy elvesd az egész országban.

Hortobágyzéli Debrecenből
és Szamos-parti Kolozsvárról
siker tapaszárnyán repültél fel
a híres Nemzeti Színházhoz.

Szíved és lelked lett a színpad,
hol ríkatál, hol nevetettél.
Nagyon nagyon sokan szeretnek,
s te egy egész népet szerettél.

Tiborc panaszában elsírtad
endrői szegények keservét.
Beszéded útján megismerte
az ország falunk ízes nyelvét.

Tanítottad a fiatalok
feltörekvő, új nemzedékét,
bennük tovább él a nagy Mester,
mert művészetét tovább vitték.

Pergő filmkockák jóvoltából
- mik a lényegét megőrizték -
nézzük, csodáljuk művészeted,
ma is élő vagy, nem csak emlék.

Halhatalanunk, köszönt Endrőd,
szülőfalud, mit úgy szerettél.
Tőlünk indultál és egy ország
kedves „Kálmán-bácsi”-ja lettél.

MÁRTON GÁBOR

1983.

A gyermekek jövőjét féltjük

December 15-én az országos mozgalomhoz csatlakozva pedagógus sztrájk volt a gyomaendrődi iskolákban is. Erről kérdeztük Varjú Józsefet a Pedagógus Szakszervezet Körzeti Bizottságának titkárát, a 3. Számú Általános Iskola igazgatóhelyettesét.

- Mi volt a sztrájk célja?

- A pedagógusok nem szívesen sztrájkolnak. Magyarországon még nem volt pedagógus sztrájk, ebből is látszik, hogy a helyzet igen aggasztó. A szakszervezet a nyár eleje óta folyamatosan jelezte a problémát a kormány felé, hogy az állami költségvetésben nagyobb súllyal kell szerepeltetni az egészségügyi mellett a szociális és oktatási kiadásokat is. A kormány azonban egyeztetés helyett kész helyzet elé állította a pedagógusokat. Ez volt a közvetlen előzménye a november 15-iki budapesti közalkalmazotti tüntetésnek, ahol kb. nyolcvanezren vonultunk.

A követelések négy pontba sorolhatók:

25%-os béremelés, mert 1992 óta 50%-os a közalkalmazotti szféra reálbércsökkenése. Egyaránt alacsony a technikai dolgozók 13,600 forintos és a pedagógusok 22-23 ezer forintos átlagbére.

A 92 előtti munkaviszony be nem számítása is hátrányosan érinti a dolgozókat.

A harmadik és negyedik követelésünk a gyer-

mekek jövőjéért való aggodásunkat fejezi ki. A csoportlétszámok növelése azt eredményezné, hogy a jelenleginél is zsúfoltabban, egészségtelen körülmények között kellene a gyermekeket elhelyezni, kevesebb idő jutna egy-egy tanulóra. Csorbát szenvedne a tehetséggondozás és a felzárkóztatás is.

A dologi és működési feltételek javítása rendkívül

fontos lenne, mert két évvel ez előtti költségvetésből gazdálkodunk, s azóta jócskán volt áremelkedés. Iskolánk eléggé elhasználódott, a számítógépek és az oktatást segítő technikai berendezések híján az iskola alapvető funkciójának nem tud majd megfelelni: hogy kibontakoztassa a gyermekekben rejlő képességeket. Pedig ezek a gyerekek, a majdani felnőttek, fogják igazán érezni a közös Európához való csatlakozás hatását. Nem akarjuk, hogy alulképzetten, munkanélküliként, vagy csak a legnehezebb munkát vállalva vehessenek részt ebben a folyamatban. A cél tehát közös, osztársadalmi. Ezért láttuk volna szívesen az önkormányzat képviselőit is a közalkalmazotti tüntetésen.

- Hogyan fogadták a szülők a sztrájkot?

- A tantestület tagjai önkéntesen csatlakoztak a sztrájkokhoz és a helyi Érdekegyeztető Tanács döntése alapján iskolánk írásban megkérdezett minden érintett családot, hogy milyen ellátást igényel. A szülők megértették a pedagógusok szándékát. Jó néven vették, hogy kiállunk a gyermekek ügyéért is. Biztató és támogató leveleket kaptunk és a tanulók közül senki sem kért felügyeletet erre a napra, ekkor nyugodtunk meg igazán. Ebédet is csak 14 gyerek igényelt.

- Kaptak-e munkabért a sztrájk idejére?

- Nem. Bár anyagilag hátrányosan érintett bennünket ez a demonstráció, de a cél érdekében ezt kellett tennünk. Ha nem sztrájkolunk, ezzel azt fejeztük volna ki, hogy minden rendben van. Mi azonban komolyan aggodunk a gyermekek és a közoktatási dolgozók jövőjéért.

- Köszönöm a beszélgetést.

FELHÍVÁS!

Felkérjük a Kedves Olvasót, hogy az Endrőről elszármazott ismerőseik címét juttassa el az endrődi könyvtárba, hogy az 1100 éves évforduló ünnepségeire személy szerint meghívhassuk volt szülőfaluja meglátogatására.

Trodalmi oldal

Szilveszter éj tanyán

Amikor Szilveszter éjszakáján, pontosan éjfélkor összecsendülnek a poharak, s új évet köszöntünk, szeretnénk levetkőzni gyarlóságainkat, elhagyni rossz szokásainkat, fogadkozunk, hogy új emberré válunk. Minek

is tagadnánk, ez eddig még csak keveseknek sikerült. Így volt ezzel az én nagyapám is. Kemencébe vágta a mihaszna csutorát, hogy láng eméssze meg, de ennek története van;

Úgy esett a dolgom, hogy nagyanyám éppen rétestésztaival nyújtotta az öregesztendőt. Az volt a szokás akkoriban, hogy esti hálaadás után rétest nyújtottak, meghosszabbítani az óvet, mert volt amilyen volt, azt legalább már túlélték, de ki tudja, mit hoz az elkövetkezendő.

Nyúlt tehát a rétes, csak úgy röpködött a hártavékony tészta a vászonabrosz fölött. Nagyapám is ott téblábolt az asztal körül, s szokása szerint pipájával zsörtölődött. - Nem szelel a cudar, - dörmögte morcosan, s meg-megszutyogtatta a szortyogó pipaszárat. Megsárgult ujjabögyével biztatón borzolgatta a vágott dohány pirkadó paraszát.

- Mit gyüszmél itt kenid! Nem látja, hogy útban van? - Emelte meg egy kicsit a hangját az én, különben mindig szelíd szavú nagyanyám. Nagyapám a szokatlan hangoskodástól kicsit félrenyelhette a füstöt, mert akkorát köhintett, hogy kirepült

szájából a pipa. S hová is máshová! A dagadozó rétestészta kellős közepébe.

No lett ebből perpatvar! Nagyanyám dézsányi könnyet sirt szeretszakadozott remekműve láttán, s félvszázados keservét kiáltotta világgá, hogy élete megrontója kezdettől fogva a pipa volt.

- No, ha az volt, vesszen hát a cudar! - borult be a békesség kék ege a két öreg között, s nagyapám úgy vágta pipáját a kemence tűzébe, amit nagyanyám már rétesnek szított, hogy százfelék szökkentek a sziporkázó szikrák.

- Ha ez a bánatod, nem gyújtok rá többet! Az új esztendőben új emberré válok! - szölt a fogadalom.

Azért az összefoldozott rétes is kisült, mire megjöttek a háromkirályok. Kántáló köszöntésükért jól is lakhattak belőle, hogy jobban bírják meg-megcsillogtatni andráskeresztjükkel Betlehem csillagát a kicsi Jézus áldott emlékére. Újév köszöntésre aztán elült a vihar is, kivirult a jókedv. Mi, süldő lányok a kulcskarikán át csurgattuk a forró ólmot, s reménykedve lestük a hideg vízben dermedő formákat, kivehetők-e belőlük jövődönk tiukai. A nagyobbak ez alatt, édes szüleikkel a batyus bálban táncoltak át az őszitendőtől a reményteljes újba.

Reggelre kelve, amikor hazaérték, szerettek volna álmokat álmodni az édes kedvesről. Csakhogy nálunk az volt a szokás, hogy új év reggelén frissnek illett lenni, hogy egész éven át azok is maradjunk. Senki nem alhatott megvirradat után. Bizony, kár is lett volna, mert akkor hogyan kacaghattunk volna elbújva, titokban azon, ahogy nagyapánk tüsszögve terelgette a szállongó pernyét, előkotorászni a tűznek szánt pipát. Annak ugyan már csak a cserépeje volt meg, de száznak, jobb híján, megtette egy hirtelen kiégett belü fűzfavesszőcske is.

Új emberré válni - másokkal együtt az új esztendőben - nagyapámnak sem sikerült. Talán még most is, az égi világban, az örökös otthonban is rá-ráfüstöl néha, s a jó Istennel együtt, tudom bizonyosan, nagyanyám se bánja.

IVÁNYI MÁRIA

Hozz ránk víg esztendőt végre

Újesztendő napján s ez új esztendőben
Vesztett reményünkre, hogy rátalálhatnánk,
Elborult egünkön hogy új nap ragyogjon,
Megkeserült kedvvel mit is kívánhatnánk?

Halovány hitünkben, zúzmarás imákban
Csak alig pislákol a szeretet vágya.
Szó- és képmocsáron virágozik a fertő,
Mérges gazonvények átkos melegágya.

Léleképítőnek szava alig hallik!
Megfordult világunk értékeket cserél.
Szándékká szelídült indulatok hánván
Szunnyad a bizalom, s már a remény sem él.

Kívánnék kiáltót, égig érő szóval!
Eltévedt báránynak ösvényt a Pásztorhoz!
Félrevert harangot, árral megküzdöket,
S élő hitet annak, ki sorsokat hordoz!

Tüzeket kívánnék, szelíden lobogót,
Mely nem éget, csupán jólesőn melenget.
Izzó paraszánál sok megdermedt lélek
Fásult közönyéből lassan tán felenged.

Kívánnék csöndekot otthonok zajában!
Kezeket, amelyek összekulcsolódnak!
Fegyverropogástól elcsitult világot,
Nyugalmas éjt a fáradt álmodóknak!

Gyermekeknek mesét, tündérek jóságát!
S példát mutatókat, kiket követhetnek!
Fogékony kis lelkük megnyílik a szépre,
Ha jó talajukba csak jó magot vetnek.

Kicsiknek, nagyoknak Isten szent kegyelmét,
Áhítatban fogant engesztelő békét.
S tanítókat, akik jó útra vezessék
Jövönk felnövekvő, áldott nemzedékét!

Kívánnék... de tudom, többet ér, ha kérek,
Könnyes könyörgéssel felnézek az égre;
Irgalmas jó Urunk! Szánd meg a világot!
Balsorsunkban hozz ránk víg esztendőt végre!

IVÁNYI MÁRIA

Átszervezés a gyomaendrődi közművelődési intézményekben

Tisztelt Olvasóink!

1995. október 16-án városunk képviselő-testülete a közművelődési intézmények között jelentős szerkezet-átalakítást rendelt el. Erről kívánjuk Önöket tájékoztatni.

Eddigi felállás:

a./ Katona József Művelődési Központ (gyomai székhely). Egységei voltak: gyomai művelődési központ és a mozi, endrődi művelődési ház és tájház.

b./ Városi Könyvtár (gyomai székhely). Egységei voltak: a gyomai és az endrődi könyvtár.

Változás után:

a./ Katona József Városi Művelődési Központ gyomai székhellyel működik tovább. Egységei: a gyomai művelődési központ és a mozi.

b./ Városi Könyvtár, Közösségi ház és Tájház ezután endrődi székhellyel működik tovább. Egységei: a gyomai és endrődi könyvtár, a volt Déryné Művelődési Ház, (most már Közösségi Ház néven) és a tájház.

Meg kell majd szoknunk, hogy a volt Déryné Művelődési Ház új neve: Közösségi Ház. Szeretnénk, ha tényleg az is lenne: az emberek háza. Ha eljönne hozzánk mindenki, aki akar egy kicsit másokkal találkozni, beszélgetni, szórakozni, aki közösségre vágyik, fiatalok, idősek egyaránt. Ezt a törekvést kívánjuk a névváltozással hangsúlyozni.

Tehát a b./ pontban felsorolt intézmények székhelye Endrődön lesz. Blaha u. 21. sz. alatt könyvelünk majd a három endrődi és az egy gyomai intézménynek. Semmi hátránya nem lesz ebből a gyomai könyvtárnak, mint ahogy az endrődi könyvtárnak sem volt hátránya abból, hogy eddig Gyomán volt a székhely. A gyomai könyvtár érdekeit senki nem védi jobban, mint mi, könyvtárosok,

akiknek a munkája benne van az intézményben. Az olvasók jobb kiszolgálása érdekében a két könyvtár között egyébként már jó 10 éve nagyon szoros, napi munkakapcsolat van, másképp meg sem tudnánk élni ebben a pénzsűkös világban. Az emberek a könyvtárban nem könyvelést keresnek, hanem könyvet. Egy könyvtárnak presztízsveszteséget nem a könyvelés megszüntetése okoz, sokkal inkább, ha nem tudja olvasóinak adni a keresett dokumentumot, ha - mint az idén is - már szeptemberben le kell állnia a könyvvásárlással. Ha Gyomaendrőd diákjainak legtöbbször nem is látja majd a megjelenő új, korszerű ismereteket tartalmazó kézikönyveket, szakkönyveket, mert sem a szülei, sem a könyvtár nem tudja azokat megvenni. Ez presztízsveszteség, vagy már annál is több: baj, aminek a következményeit csak évek múlva tudjuk lemérni, amikor már Európa messze jár előttünk, még a mostaninál is messzebb.

Azt tartja a mondás, hogy ha két, - vagy esetünkben - hat üres kamra között, bárhol kinyitjuk vagy befalazzuk az ajtót (átszervezés), attól még a kamra üres marad. Ezek az intézmények pedig üresek. Hogy mennyire, annak illusztrálására közölném a következőket: az 1992-es megyei ellenőrzés vizsgálta azt is, hogy a Békés megyei városi művelődési házak és könyvtárak mennyi pénzt kapnak az önkormányzattól. Sajnos dicsekvésre semmi okunk: a gyomaendrődi két (!) művelődési ház összesen annyit kapott, hogy ez hátulról a harmadik helyhez, a két (!) könyvtár pedig annyit, hogy ez hátulról a második helyhez elég csupán. Pedig a többi önkormányzat sem volt jobb helyzetben. Ha most ehhez hozzáteszük, hogy az ország megyéi közül Békés megye kb. hányadik lehet a kultúrára fordított összeget tekintve...

Szóval mégiscsak az lenne az igazi

megoldás, ha egy kis pénzt is kapnának az átszervezés mellé ezek az intézmények. A volt Déryné Művelődési Ház berendezésére a település egyesítése óta komolyabb összeget nem költöttek. Bútorok alig vannak, ami van is, régi, kopott, ízléstelen. A szétesőben lévő fából készült székekre való leüléskor garantáltan vagy egy harisnya megy tönkre, vagy ruha akad be. Az intézménynek hangtechnikai eszköze nincs, írógépe nincs. Az okokat és a felelősöket keresni ma már nincs értelme. Egyetlen lehetőség kínálkozik arra, hogy ezt az intézményt a közösség számára megmentsük, megtartsuk és otthonná formáljuk: ha összefog az önkormányzat és a lakosság. Nagyon várjuk az 1996. évi költségvetést. Ígéretünk van ugyanis arra, hogy a Közösségi Házat tisztességesen indítja el az önkormányzat: ezután lakosságáramnyos költségvetést kapunk és talán valamennyi pénzt arra is, hogy az igen elhanyagolt berendezés felújítását megkezdhessek. És azután rajtunk a sor, használókon: egy kis munka, adakozás, jó ötletek, hogy megtaláljuk a legolcsóbb megoldást, amellyel emberi körülményeket tudnánk kialakítani. Hogy tarthassunk nagyobb gyűléseket, hogy az iskola szülői munkaközössége vacsorát rendezhesen, ha akar, hogy a szakkörök, klubok, körök, a galambászok jól érezzék magukat, hogy a kocsmán kívül még valami nyitva legyen, ahová a fiatalok hétvégén elmehetnek.

Azt feltételezzük tehát hogy ahol nagyon kevés a pénz, ott talán még van emberi tartalék. Véleményem szerint ezért volt értelme az átszervezésnek.

Drukcoljon nekünk, Kedves Olvasó! S ha netán módjában áll, segítsen is.

*Hornok Lajosné
intézményvezető*

„Aki korán rákap a jóra, azon később nem fog a rossz.” (Kodály)

*****

„Ne pirulj el, ha nem egészen helyesen teszel olyan valamit, amit nem tudsz jobban csinálni; de pirulj el akkor, ha rosszul teszel valamit, amit pedig jól is tudsz csinálni.” (Origenész)

HELYTÖRTÉNET

Régen volt, hogy is volt...
Részletek az endrődi Historia Domusból.
(Előzmény: Városunk: II. évf. 12. sz.)

1918: „...Az orgona ónsipjait leszedte a reqviráló ... a sípok a gyomai vasútállomásra lettek szállítva a budapesti fémközpont címére (hadi célokra) ...

Szalonna és zsír reqviráló bizottság kéréseket szigorral szedte össze a lakosságtól a zsírneműt ... Nagy nyomorúság és inség! ... A hadsereg szükségleteinek biztosítására a marhaállomány egy részét kezdték reqvirálni ...

Kibocsátott a 8. hadi kölcsön...

A község kulturális érdekeinek előmozdítására részvénytársaság alakult, mely ügykörébe a következő intézményeket foglalt: ... egy motoros gőzmalom, gőzfürdő, vízvezeték és villanyvilágítás. Szó van egyszersmind egy keskeny nyomtávú vasútról, mely Gyomát Endrődön és Kondoroson át köti össze Csabával...

20000 koronát hadi kölcsön kötvényben befizettem (Zelinka János plébános) azon rendeltetéssel, hogy e tőke gyümölcsöztesse, és majdan az Endrőd-szőlőkerti templom felépítésére fordítsák.

Augusztus 3: érkezett a községbe 97 gyermek Ausztriából nyaralásra.

Szeptember hóban kiütött egy ideig ismeretlen betegség: a spanyol nátha, mely bél és tüdőlobnak kifejlődve sűrűn szedi áldozatait... az összes iskolák bizonytalan időre bezártak.

Október 31: Kitért a forradalom Pesten és az egész országban!

November 2-án, 3-án Endrődön több részeg katona - növekedve ordító asszonyokkal és csócselékkel, több zsidó kereskedő boltját kirabolták, a holmit kihányták és széthordták anélkül, hogy valahol ellenállásra találtak volna ...

A községben nemzetőrséget és polgárőrséget akartak szervezni, de az érdeklődés ... csekély.

November 16: Budapesten kikiáltották a Köztársaságot...

November 24: Óriási néptömeg vonult a falun át veres zászlókkal tüntetve ... Karácsony táján 100 pár fatalpú cipőt osztottam szét az iskolás gyerekek között ...

Kora tavasszal megkezdődik a földosztás, ha ugyan megelégszenek Nagylappal, mert mintegy 500 ember követel földet ...”

1919: „... Március 27: Endrődön is alakult proletárkormány ... katonai és munkástanács 12-12 taggal ...

A délvidékről és Aradról számos menekült érkezett a községbe, kik a Vida-féle szegényházban és magánosoknál találtak elhelyezést.

A vörös katonák sűrű csapatokban érkeztek és elfoglalták a községházat ...

Április 19: sűrű ágyúszó hallatszott Csaba felől ...

Április 28 délután 2 óra: egy oláh brigád katonaság vonult be a faluba tüzérséggel ... A községi előljárási fehér zászlóval vonult feléjük és a házak tetején mindenütt kisebb-nagyobb fehér zászlót lengettek. Az oláh katonaság minden épületet és iskolát elfoglalt ... A harangozás betiltatott!

Május 2: A folytonos esőzés annyira megdagasztotta Köröst, hogy árvíz veszélytől lehetett tartani, ezért a lakosság rémületében a védgátakat töltötte és éjjel-nappal védte.

Május 12: ... megkezdődött a katonai impérium és diktatúra, de kezdetét vette a lelketlen reqvirálás is, hallatlan brutalitással foglalták le a lakosság ló és marhaállományát, a még meglévő búza és lisztkészleteket, jártak tanyaról-tanyára, szalmát rabolni, erőszakkal vették el a tojást, szalonnát, zsírt, sőt még a gazdasági eszközöket is, kocsit szerket, ekét, cséplőgépet, vedret ... minden ellenérték és kárpótlás nélkül ...

Június 18: ... A község ló- és marhaállományát a piacon szemle alá vették, és a javát - csaknem 60 %-át - reqvirálták.

Július 24: ... a veresek mind elmentek a faluból és a lakosság csak békét óhajt ... A faluból tömegesen futottak az emberek kiki a tanyájára vagy másfelé, az utcán egy ember sem volt látható, mintha kihalt volna az egész község ... Délután 2 óra, az oláhok a Körös mentén Nagylapos felé (húzódtak), egyszerre pokoli zaj lett, golyók, gépfegyverek sivatása, a lecsapott lövegek robbanása rettenetes órákat szerzett nekünk ... A csatában több veres elesett, akik ott valahol az árokban nyugszanak...

Július 27: ... vasárnap az oláh parancsnokság megengedte ismét a harangozást.

Nagy rablás, reqvirálás lett a faluban, most már fehérneműre, ruhára vetették magukat, raboltak borjat, malacokat. A kertekben, ahol csak egy kis gyümölcsöt találtak, ha éretlen volt is leszedték.

Augusztus 12: Endrődre érkezett a 92. sz. gyalog oláh ezred műszaki csapataival és rengeteg szekérrel... Az oláhok minden nap fegyvergyakorlatra ordítva, vonultak ki és vasárnaponként a piacon isteni tiszteletet tartottak.

Szeptember 17: Újabb rablások, reqvirálások.

Október 25 reggel 7 óra: Végre el ... (mentek) az oláhok.

Adja a Jóisten, hogy annyi szenvedés után a következő év boldogabb legyen!

Hornokné Németh Eszter

„Az, akinek semmi sem tetszik, sokkal szerencsétlenebb, mint az, aki senkinek sem tetszik.” (La Rochefoucauld)

„A társadalmi lelkiismeret csak akkor válik hatóerővé, ha az egyéni lelkiismeret képezi alapját.” (Alexander Blok)

„A vizsály fő fészke ott van, ahol gonosz szemmel nézünk embertársaink gyengéire.” (Erasmus)

VÁROSUNK, Gyomaendrőd - Megjelenik havonta. Kiadja: A KDNP Gyomaendrőd Szervezete
Felelős szerkesztő: Császár Ferenc, 5502 Gyomaendrőd, Damjanich u. 15. - Szerkesztők: Császárné Gyuricza Éva,
Gellai József, Hornokné Németh Eszter, Iványi Mária, Marsi Jánosné, Márton Gábor, Ungvályi János
Felelős Kiadó: Vaszkó András

MŰVELŐDÉSI ÉS KÖZOKTATÁSI MINISZTERIUM: Nytsz.: B/PHF/1495/BÉ/1995.

Készült: Pelyva házinyomda, Gyomaendrőd, Fő út 81/1